

BEDRIJFSOPVOLGING VERSCHILT TUSSEN EU-LANDEN

Hennie van der Veen

Bedrijfsopvolgers in de Nederlandse land- en tuinbouw hebben vooral last van hoge grond- en quotumprijzen. Wordt de opvolging in Nederland vergeleken met die in een vijftal andere Europese landen (Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk), dan is alleen de situatie in Denemarken nog zwaarder. De verschillen tussen de onderzochte landen zijn zowel terug te voeren op fiscale en financiële voorzieningen als op principes van vererving en opvolging. Dat blijkt uit een onderzoek dat het LEI heeft uitgevoerd in opdracht van het ministerie van LNV. Het onderzoek richtte zich onder andere op de principes van vererving en opvolging, het bepalen van de overnameprijs en de fiscale en financiële voorzieningen die voor de opvolger aanwezig zijn.

Voorwaarden verschillend per land

Het verschil in positie van de opvolgers wordt meer bepaald door de verervings- en opvolgingspraktijk dan door financiële en fiscale regelingen. Belangrijke punten zijn of de boerderij in zijn geheel wordt overgenomen en in hoeverre de overige erfgenamen moeten worden gecompenseerd. In Frankrijk en Denemarken wordt het bedrijf gewoonlijk als één geheel overgedragen, waarbij in Frankrijk de overige erfgenamen worden gecompenseerd en in Denemarken aan de ouders nagenoeg de volle marktprijs wordt betaald. In Spanje wordt de boerderij meestal gesplitst en onder de erfgenamen verdeeld. In de overige drie andere landen, waaronder Nederland, blijft het bedrijf meestal als één geheel voortbestaan, maar vanwege de financiële en economische druk worden de claims van mede-erfgenamen zoveel mogelijk beperkt.

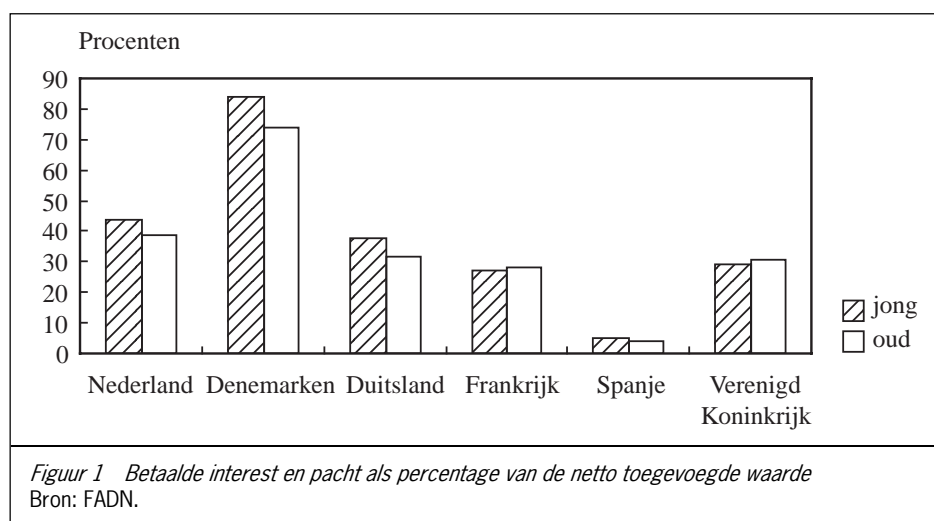
Naast de verervingspraktijk zijn ook de werkelijke en de door de fiscus bepaalde waarde van het bedrijf belangrijk voor de kosten van de opvolging. De waarde van de gemiddelde boerderij ligt in Nederland heel hoog in vergelijking met andere landen, met het Verenigd Koninkrijk op de tweede plaats. Dit komt doordat de bedrijven hier relatief groot zijn en de productiemiddelen duur. De waardebepaling is in de successiewetgeving geregeld. Wanneer een boerderij beneden de geschatte waarde wordt overgedragen, moeten successie- of schenkingsrechten worden betaald. Dit betekent dat familiekapitaal wordt overgeheveld naar de fiscus, wat men vaak zal willen voorkomen.

De regelingen voor waardebepaling lopen per land uiteen. In Nederland kunnen tot 2002 productierechten 'om niet' worden overgedragen en grond tegen de waarde in verpachte staat. Vooral in grondgebonden sectoren ligt de overnameprijs daardoor een stuk lager dan de marktwaarde. Vanaf 2002 geldt de 'going-concern' waarde van de onderneming als geheel als basis voor de overdrachtswaarde. In Denemarken kan de opvolger het bedrijf overnemen tegen een prijs die maximaal 15% afwijkt van de werkelijke waarde. Franse opvolgers moeten de andere erfgenamen compenseren op basis van de marktwaarde van het vermogen. In Duitsland lopen de regelingen per deelstaat uiteen van compensatie van de overige erfgenamen op basis van de Einheitswert (een lage fiscale standaard) tot compensatie tegen marktwaarde. In Spanje kan de opvolger de delen van de andere erfgenamen kopen op basis van de boekwaarde; maar voor grond geldt wel een marktconforme waardebepaling. In het Verenigd Koninkrijk kunnen ouders het bedrijf bij hun leven aan de opvolger overdragen, zonder dat hij daarvoor hoeft te betalen of belasting verschuldigd is. Bij overdracht na overlijden van de ouders wordt uitgegaan van de marktwaarde.

De vraag is in hoeverre de andere landen voorzieningen voor opvolgers kennen die Nederland zou kunnen overnemen. In Nederland is de maatschapsconstructie met de daaraan verbonden fiscale voordelen een belangrijk instrument. Andere landen kennen bijvoorbeeld een startersrekening (Denemarken), een regeling voor uitgesteld loon (Frankrijk) of een bijdrage in de installatiekosten. Voor sommige Nederlandse opvolgers zouden deze specifieke regelingen ook gunstig kunnen uitwerken. Alles bij elkaar genomen, ontlopen de voorzieningen in de zes landen elkaar wat reikwijdte betreft niet zoveel.

Overnamekosten en bedrijfsresultaat

De installatiekosten (de totale kosten die gemaakt worden om het bedrijf over te nemen) en het agrarisch inkomen in de zes landen zijn geanalyseerd op basis van gegevens uit het Europese Farm Accountancy Data Network (FADN), waar het Bedrijven-Informatienet van het LEI onderdeel van uitmaakt. Hogere installatiekosten vormen alleen dan een probleem, wanneer het inkomen niet voldoende is om rente- en pachtlasten te kunnen dragen die het gevolg zijn van de installatiekosten. Beide factoren zijn onderzocht en weergegeven in een verhoudingsgetal dat een indicatie geeft voor de financiële problemen voor een agrariër na overname in de geanalyseerde landen (figuur 1). Afgaand op dit verhoudingsgetal kan worden geconcludeerd dat de overdracht van een boerderij binnen de familie de meeste problemen oplevert in Denemarken en daarna in Nederland. De grote problemen in Denemarken zijn terug te voeren op de vaak hoge overnameprijs, die zorgt voor een hoge schuldenlast. Daarnaast is het renteniveau in dit land het hoogst van de zes landen die geanalyseerd werden. De gemiddelde marktwaarde is in Nederland weliswaar veel hoger, maar is de waardebepaling van de boerderij op het moment van overdracht gunstiger. De waarde van grond en productierechten kunnen ver onder de marktwaarde worden bepaald. Ook het renteniveau is lager dan in Denemarken.

Meer informatie:

Rapport 6.02.04 *Family farm transfer in Europe, A focus on the financial and fiscal facilities in six European countries.*